EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 25.4.2013
COM(2013) 240 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE NING EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE,

milles käsitletakse nõukogu direktiivi 2006/117/Euratom (radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse vedude järelevalve ja kontrolli kohta) rakendamist liikmesriikides

{SWD(2013) 150 final}

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE NING EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE,

milles käsitletakse nõukogu direktiivi 2006/117/Euratom (radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse vedude järelevalve ja kontrolli kohta) rakendamist liikmesriikides

SISUKORD

1. Sissejuhatus 4
1.1. Taust 4
1.2. Õigusraamistik 5
1.3. Vedude järelevalve ja kontrolli üldpõhimõtted 6
2. Üldsätete rakendamine 6
2.1. Direktiivi ülevõtmine 6
2.2. Vedude järelevalve ja kontrolli tüüpvorm 7
2.3. Pädev asutus 7
2.4. Teabe edastamine 7
2.5. Nõuandekomitee 8
2.6. Korralised aruanded 8
3. Liikmesriikide aruanded 8
3.1. Vedu 9
3.2. Eksport ühendusest 9
4. Kokkuvõte 10

1. SISSEJUHATUS

Nõukogu direktiivis 2006/117/Euratom[1] sätestatakse radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse piiriüleste vedude ühenduse järelevalve- ja kontrollisüsteem, et tagada elanikkonna piisav kaitse. Kõnealust direktiivi kohaldatakse piiriüleste vedude suhtes, kui päritoluriik või sihtriik või mis tahes transiidiriik on ühenduse liikmesriik. Selle abil tagatakse, et asjaomaseid liikmesriike teavitatakse radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse vedudest nende territooriumile või läbi nende territooriumi, kusjuures liikmesriigid on kohustatud andma vedudele oma nõusoleku või teatama põhjendatud keeldumisest.

Direktiivis nähakse ette korrapärased aruanded liikmesriikidelt komisjonile ja komisjonilt Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele. Aruannete eesmärk on anda kasulik ülevaade kogu ühenduses väljastatud lubadest ning võimaldada välja selgitada praktilised raskused, millega liikmesriigid direktiivi sätete rakendamisel tegelikkuses kokku puutuvad, ja esitada kasutatud lahendused.

Käesolev aruanne on esimene komisjoni aruanne nõukogu direktiivi 2006/117/Euratom rakendamise kohta. Pärast sissejuhatust esitatakse selles aruandes:

– tagasiside direktiivi üldsätete (4. peatükk) rakendamise kohta;

– kokkuvõte komisjonile esitatud liikmesriikide aruannetega saadud teabest direktiivi rakendamise kohta. Kõnealune teave on koostatud koostöös iga liikmesriigiga. Liikmesriikidelt saadud üksikasjad direktiivi rakendamise kohta on esitatud komisjoni talituste töödokumendis SWD(2013) 150.

Käesoleva aruande kokkuvõttes antakse ülevaade probleemidest, mis vajavad rohkem tähelepanu ja mida käsitletakse tihedas koostöös nõuandekomitee ja liikmesriikidega.

1.1. Taust

Radioaktiivseid jäätmeid tekib kõikide ELi liikmesriikide paljudes majandusharudes, nagu elektri tootmine tuumaelektrijaamades ja radioaktiivsete isotoopide kasutamine meditsiinis, tööstuses, põllumajanduses ning teadus- ja haridussektoris. Tuumareaktorite töö käigus tekib ka kasutatud tuumkütust. Kasutatud tuumkütus on tuumkütus, mida on kiiritatud ning mis on reaktori südamikust alaliselt eemaldatud. Kui kasutatud tuumkütus reaktori südamikust eemaldatakse, hoitakse seda reaktori kõrval paiknevates selleks ettenähtud basseinides, et kuumus ja radioaktiivsuse tase väheneksid. Reaktori asukohast transporditakse kasutatud tuumkütus maanteed, raudteed või merd mööda vaheladustamiskohta või ümbertöötamiskäitisesse, kus see ümber töötatakse.

Neljateistkümnes liikmesriigis kahekümne seitsmest töötavad tuumareaktorid ning kahes liikmesriigis on tuumareaktorid dekomisjoneerimisel[2]. Enamikus liikmesriikidest on olemas uurimisreaktorid.

Iga liikmesriik vastutab täielikult tuumajäätmete ja kasutatud tuumkütuse haldamist käsitleva riikliku poliitika valiku eest. Kasutatud tuumkütust võib pidada kas kasulikuks ressursiks, mida saab ümber töötada, või radioaktiivseteks jäätmeteks, mis tuleb määrata lõppladustamisele. Seetõttu tuleb erilist tähelepanu pöörata kasutatud tuumkütusele. Sõltumata valikust, mille liikmesriigid teevad tuumajäätmete ja kasutatud tuumkütuse

[1] ELT L 337, 5.12.2006, lk 21.

[2] 14 liikmesriiki, milles asuvad töötavad tuumareaktorid, on Belgia, Bulgaaria, Hispaania, Madalmaad, Prantsusmaa, Rootsi, Rumeenia, Saksamaa, Slovakkia, Sloveenia, Soome, Tšehhi Vabariik, Ungari ja Ühendkuningriik; Itaalias ja Leedus on tuumareaktorid dekomisjoneerimisel.

haldamise kohta, on vajalikud kõnealuste materjalide veod, need on liikmesriikidevahelised, suunatud ühendusse või ühendusest välja.

1.2. Õigusraamistik

Radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse vedude suhtes kohaldatakse ühenduse õigusaktide[3] ning siduvate rahvusvaheliste konventsioonide[4] alusel mitmeid nõudeid, eriti seoses radioaktiivse materjali ohutu transportimise ja radioaktiivsete jäätmete või kasutatud tuumkütuse ladustamise või lõppladustamise tingimustega sihtriigis.

Vastavalt ühenduse õigusaktidele tuleb töötajate ja muu elanikkonna tervise kaitsmiseks radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse liikmesriikidevaheliste ning ühendusse või ühendusest välja suunatud vedude suhtes kohaldada ühist kohustuslikku eelneva loa andmise süsteemi. Kõnealust vedudele eelneva loa andmise süsteemi, mis kehtestati 1992. aastal,[5] muudeti oluliselt 2006. aastal, kui võeti vastu direktiiv radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse vedude järelevalve ja kontrolli kohta, edaspidi „vedude direktiiv”[6]. 1992. aasta direktiivi sätteid tuli omandatud kogemusi arvestades muuta, et selgitada ja lisada põhimõtteid ja mõisteid, käsitleda varem käsitlemata olukordi ja lihtsustada radioaktiivsete jäätmete liikmesriikidevahelise veo kehtivat korda. Samuti olid muudatused vajalikud, et tagada vastavus muudele ühenduse ja rahvusvahelistele õigusnormidele, eelkõige kasutatud tuumkütuse ja radioaktiivsete jäätmete ohutut haldamist käsitlevale ühiskonventsioonile, millega ühendus liitus 2. jaanuaril 2006.

Vedude direktiivist tulenevad kohustused ei piira liikmesriikide õigust eksportida kasutatud tuumkütust ümbertöötamise eesmärgil. Miski direktiivis ei viita sellele, et sihtliikmesriik on kohustatud lõpptöötluseks või lõppladustamiseks kavandatud radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse vedusid vastu võtma; erandiks on ümbersuunamine (päritoluriiki tagasisaatmine). Iga sellise veo tagasilükkamine peab olema põhjendatud direktiivis sätestatud kriteeriumide alusel. Lisaks on vastavalt vedude direktiivile keelatud radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse eksport Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna (AKV) riikidesse või kolmandasse riiki, kus puuduvad ressursid radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse ohutuks haldamiseks.

Hiljuti vastuvõetud nõukogu direktiivis 2011/70/Euratom[7] (edaspidi „jäätmete direktiiv”) kehtestatakse siduvad lisatingimused radioaktiivsete jäätmete vedude kohta, sealhulgas kasutatud tuumkütuse kohta, mida lõppladustamise korral käsitatakse jäätmetena. Põhimõtteliselt nähakse jäätmete direktiivi artikli 4 lõikes 4 ette, et radioaktiivsed jäätmed lõppladustatakse liikmesriigis, kus need tekkisid, välja arvatud juhul, kui jäätmete veo ajaks on asjaomase liikmesriigi ja muu liikmesriigi või kolmanda riigi vahel jõustunud kokkulepe lõppladustamisrajatise kasutamiseks ühes neist riikidest. Sellise kokkuleppe suhtes kohaldatakse samuti kriteeriume, mille on kehtestanud komisjon kooskõlas vedude direktiivi artikli 16 lõikega 2, ning jäätmete direktiivi sätteid, milles muu hulgas nõutakse, et selline lõppladustamisrajatis töötaks ohutult juba veo ajal.

---

3 Eelkõige nõukogu 13. mai 1996. aasta direktiiv, milles sätestatakse põhilised ohutusnormid töötajate ja muu elanikkonna tervise kaitsmiseks ioniseerivast kiirgusest tulenevate ohtude eest. EÜT L 159, 29.6.1996, lk 1.

4 Eelkõige kasutatud tuumkütuse käitlemise ohutust ja radioaktiivsete jäätmete käitlemise ohutust käsitlev ühiskonventsioon.

5 Nõukogu 3. veebruari 1992. aasta direktiiv 92/3/Euratom; EÜT L 35, 12.2.1992, lk 24.

6 Nõukogu 20. novembri 2006. aasta direktiiv 2006/117/Euratom, radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse vedude järelevalve ja kontrolli kohta.

7 Nõukogu 19. juuli 2011. aasta direktiiv 2011/70/Euratom, millega luuakse ühenduse raamistik kasutatud tuumkütuse ja radioaktiivsete jäätmete vastutustundlikuks ja ohutuks käitlemiseks. ELT L 199, 2.8.2011, lk 48.

Jäätmete direktiiviga ei piirata liikmesriikide õigust võtta kolmandatest riikidest vastu kasutatud tuumkütust töötlemise või ümbertöötamise eesmärgil ja saata see tagasi päritoluriiki. Samuti on liikmesriikidel õigus vedada radioaktiivseid jäätmeid või kasutatud tuumkütust liikmesriiki või kolmandasse riiki töötlemise või ümbertöötamise eesmärgil. Mõlemal juhul lasub lõplik vastutus nende ainete (sealhulgas kõrvalsaadusena tekkivate võimalike jäätmete) ohutu ja vastutustundliku lõppladustamise eest radioaktiivset materjali vedanud liikmesriigil või kolmandal riigil.

1.3. Vedude järelevalve ja kontrolli üldpõhimõtted

Valdaja,[8] kes plaanib radioaktiivseid jäätmeid või kasutatud tuumkütust ühendusesiseselt vedada või korraldada nende vedu, peab esitama päritoluliikmesriigi pädevale asutusele nõuetekohaselt täidetud taotluse. Üks taotlus võib hõlmata mitut vedu, kui neil on samad omadused ning kui marsruut (riigid ja ületatavad piirid) ja pädevad asutused on samad.

Kui radioaktiivseid jäätmeid või kasutatud tuumkütust imporditakse ühendusse, peab vastuvõtja esitama selle taotluse sihtliikmesriigi pädevale asutusele. Kui vedu toimub liikmesriigist kolmandasse riiki, peab päritoluriigi pädev asutus võtma ühendust asjaomase asutusega sihtriigis.

Vedu ei saa teostada enne, kui sihtriigi ja iga transiidiriigi pädev asutus on teavitanud päritoluriigi pädevat asutust oma nõusolekust. Vedude direktiivis on sätestatud, et kahe kuu jooksul pärast taotluse kättesaamist tuleb teavitada nõusolekust või keeldumisest. Kui sihtliikmesriik või transiidiliikmesriik keeldub, tuleb seda põhjendada, võttes arvesse radioaktiivsete jäätmete või tuumkütuse vedamise ja haldamise suhtes kohaldatavaid õigusakte või tuginedes radioaktiivse materjali veo suhtes kohaldatavatele asjakohastele siseriiklikele, ühenduse või rahvusvahelistele õigusaktidele.

Transiidi- või sihtliikmesriigi pädev asutus võib kehtestada veole lisatingimusi. Ühendusesiseste vedude puhul ei ole siiski võimalik kehtestada rangemaid tingimusi, kui on sätestatud liikmesriigi siseriiklikes õigusaktides radioaktiivsete jäätmete vedude kohta oma territooriumil.

Lõpuks, kui veo suhtes kohaldatavad tingimused ei ole täidetud või vedu ei saa lõpule viia, peab päritoluliikmesriigi pädev asutus tagama, et kõnealuste radioaktiivsete jäätmete või kasutatud tuumkütuse valdaja võtab need tagasi, kui olukorda ei saa lahendada mõne alternatiivse ohutu kokkuleppe abil.

2. ÜLDSÄTETE RAKENDAMINE

2.1. Direktiivi ülevõtmine

Vedude direktiivis nõuti, et liikmesriigid jõustaksid enne 25. detsembrit 2008 direktiivi kohaldamiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid.

Kuigi enamik liikmesriike pidas sellest tähtajast kinni, ei võtnud mõni liikmesriik direktiivi õigel ajal üle ja komisjon algatas nende suhtes rikkumismenetlused. Seejärel teatasid kõnealused liikmesriigid oma meetmetest direktiivi ülevõtmiseks ja komisjon sai need juhtumid lõpetada 2009. aasta teisel poolel, välja arvatud Kreeka, kes teatas ülevõtmismeetmetest 2010. aasta septembris.

[8] Valdaja on füüsiline või juriidiline isik, kes enne radioaktiivsete jäätmete või kasutatud tuumkütuse vedu on nimetatud materjalide eest vastutav kohaldatava siseriikliku õiguse alusel ja plaanib veose saajale kätte toimetada.

Alates 2010. aasta lõpust on nõukogu direktiivi 2006/117/Euratom ülevõtmine lõpetatud ja võib eeldada, et seda rakendatakse kõikides ELi liikmesriikides.

2.2. Vedude järelevalve ja kontrolli tüüpvorm

Vedude direktiivis nähakse ette tüüpvormi kasutamine kõikide vedude puhul, mida hõlmab direktiivi kohaldamisala. Võttes arvesse varasemaid kogemusi, avaldati 2008. aasta aprillis *Euroopa Liidu Teatajas* komisjoni otsus, millega kehtestati radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse vedude järelevalve ja kontrolli tüüpvorm[9].

Radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse vedude puhul (sealhulgas lõppladustamisele suunatud kasutatud tuumkütus, mida seega käsitletakse jäätmetena) sisaldab tüüpvormi lisa järgmisi vorme: veoloa taotlus; taotluse kättesaamistõend; veoloa andmine või sellest keeldumine; saadetise kirjeldus/pakkeüksuste loetelu ning teatis veose vastuvõtu kohta. Tüüpvormis on esitatud ka nõuetekohaselt täidetud taotluse miinimumnõuete loetelu.

Vastuolu tõttu nõukogu direktiivi 2006/117/Euratom ja komisjoni 5. märtsi 2008. aasta otsuse K(2008) 793 (millega kehtestatakse radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse vedude järelevalve ja kontrolli tüüpvorm) selgitavate märkuste vahel, millele on viidatud nõukogu direktiivis 2006/117/Euratom (2008/312/Euratom), avaldati *Euroopa Liidu Teatajas*[10] parandus, et sõnastust vastavalt muuta.

Ka liikmesriigid on teatanud mõnest probleemist tüüpvormi kasutamisel. Üksikasjad kõnealuse vastuolu ja tekkinud probleemide kohta on esitatud komisjoni talituste töödokumendis SWD(2013) 150. Nõuandekomitee käsitleb neid probleeme.

2.3. Pädev asutus

Pädev asutus on mis tahes asutus, kes on päritoluriigi, transiidiriigi või sihtriigi õigusnormide alusel volitatud rakendama radioaktiivsete jäätmete või kasutatud tuumkütuse vedude järelevalve- ja kontrollisüsteemi. Komisjoniga suhtlemise lihtsustamiseks peavad kõik liikmesriigid esitama komisjonile vajaliku teabe ja oma pädeva asutuse või asutuste kontaktandmed.

Liikmesriikide pädevate asutuste loetelu saab vaadata ka Euroopa Komisjoni veebisaidil Europa järgmise lingi alt:

http://ec.europa.eu/energy/nuclear/transport/shipment_directive_en.htm.

2.4. Teabe edastamine

Vastavalt vedude direktiivi artiklile 19 koostab komisjon soovitused direktiivi sätetega seotud dokumentide ja teabe edastamise turvalise ja tõhusa süsteemi kohta. Komisjon loob ka elektroonilise sideplatvormi ja hooldab seda. Seal avaldatakse liikmesriikide pädevate asutuste kontaktandmed, keeled, mida pädev asutus lubab kasutada, ning kõik üldtingimused ja võimalikud lisanõuded, mida tuleb vedude lubamiseks täita.

Komisjoni soovitus dokumentide ja teabe edastamise turvalise ja tõhusa süsteemi kohta avaldati *Euroopa Liidu Teatajas* 2009. aasta juulis[11].

Elektroonilise platvormiga seoses lõi komisjon veebisaidi (vt eespool viidatud linki), mis sisaldab kogu vajalikku teavet vedude direktiivi kohta. Vajaduse korral ajakohastatakse esitatud andmeid, kui liikmesriigid edastavad komisjonile teavet, nagu on ette nähtud kõnealuse direktiivi artikli 18 lõikes 2.

---

9 ELT L 107, 17.4.2008, lk 32.
10 ELT L 343, 23.12.2011, lk 149.
11 ELT L 177, 8.7.2009, lk 5.

2.5. Nõuandekomitee

Komisjoni abistab direktiivis sätestatud ülesannete täitmisel nõuandekomitee, kuhu kuuluvad liikmesriikide esindajad. Esimene koosolek kutsuti kokku 2007. aasta mais, mil võeti vastu nõuandekomitee lähteülesanded ja tööprogramm järgmisteks aastateks. Komitee pidas üheksa koosolekut, mida korraldas ja juhatas komisjoni esindaja.

Nõuandekomitee esitas oma arvamuse:

– tüüpvormi kehtestamise ja kasutamise kohta;

– komisjoni soovituse kohta, mis käsitleb radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse kolmandatesse riikidesse eksportimise kriteeriume;

– komisjoni soovituse kohta, mis käsitleb dokumentide ja teabe edastamise turvalist ja tõhusat süsteemi.

Komitee arvamused on protokollitud.

Senine kogemus on näidanud, et nõuandekomitee on hea ja kasulik vahend, et võimaldada liikmesriikide esindajatel jagada oma kogemusi komisjoniga ja omavahel.

2.6. Korralised aruanded

Liikmesriigid on kohustatud esitama komisjonile esimese aruande vedude direktiivi rakendamise kohta 2011. aasta lõpuks ja seejärel iga kolme aasta tagant. Liikmesriikide aruannete alusel on komisjon koostanud käesoleva esimese koondaruande Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele, et anda kasulik ülevaade kogu ühenduses väljastatud lubadest ning teavitada tekkinud raskustest, millega liikmesriigid tegelikkuses kokku puutuvad, ja esitada kasutatud lahendused.

Vastavalt direktiivi artiklile 20 ja artiklis 21 sätestatud menetlustele konsulteeriti nõuandekomiteed seoses aruande eelnõu ja selle juurde kuuluva töödokumendiga. Nõuandekomitee liikmed ei esitanud olulisi märkusi. Märkused olid peamiselt seotud kontaktandmete ajakohastamisega.

Aruannetes tuleks pöörata erilist tähelepanu ümbersuunamise juhtumitele, mis on seotud loata vedudega ja deklareerimata radioaktiivsete jäätmetega (direktiivi artikkel 4). Esimese aruande kontekstis ei ole komisjoni teavitatud vedudest, mida tuleks reguleerida artikli 4 sätetega.

3. LIIKMESRIIKIDE ARUANDED

Aruandluse protsessi ühtlustamiseks andis komisjon kõikidele liikmesriikidele kaheosalise aruandevormi: esimene osa on direktiivi rakendamist käsitleva teabe kohta ja teine osa – vedudega seotud teabe kohta. Kõik liikmesriigid on komisjonile aruanded esitanud. Komisjon analüüsis esitatud teavet ja vajaduse korral käsitleti mõnda täiendavat selgitamist vajavat küsimust kahepoolselt asjaomase liikmesriigiga. Liikmesriikide aruannete põhiosad on kokkuvõtlikult esitatud käesolevas aruandes. Rohkem üksikasju on esitatud aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendis.

Liikmesriigid üldiselt ei teatanud olulistest probleemidest direktiivi rakendamisel. Mõni liikmesriik tundis siiski erilist muret seoses kahe järgmise küsimusega:

– asjaolu, et ELis ei ole ühtlustatud radioaktiivsete jäätmete vabastamistasemed, võib viia olukorrani, mille puhul radioaktiivseid aineid sisaldavad materjalid vabastatakse ühes liikmesriigis, kuid neid võidakse endiselt käsitleda radioaktiivsete jäätmetena muus liikmesriigis;

– mõnede looduslikult radioaktiivseid materjale sisaldavate jäätmete (nn NORM-jäätmed[12]) piiriülesed veod, mille puhul jäätmed ei teki loa saamisega seotud tegevuse tagajärjel, nagu on praegu määratletud põhilistes ohutusnormides. Sellised jäätmed ei kuulu kõnealuse direktiivi kohaldamisalasse ega ka kaevandustööstuse jäätmete käitlemist käsitleva direktiivi[13] kohaldamisalasse.

Mõlemat küsimust uuritakse ja käsitletakse nõuandekomitees ka edaspidi.

3.1. Vedu

Vedude direktiivis nõutakse, et radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse vedu liikmesriikide vahel toimuks üksnes kõikide asjaomaste liikmesriikide pädevate asutuste eelneva teadliku nõusoleku korral.

27 liikmesriigist andsid 14 liikmesriiki loa direktiivi kohaldamisalasse kuuluvateks vedudeks. Lubade arv on suhteliselt väike. Käesoleva aruandega hõlmatud ajavahemikul (2008–2011) teatasid liikmesriigid direktiivi kohaldamisalas 161 loa andmisest[14]. 74 % lubadest on seotud jäätmete veoga ja ülejäänud 26 % – kasutatud tuumkütuse veoga.

Enamik vedudest toimub liikmesriikide vahel. Üksikasjalik teave on esitatud komisjoni talituste töödokumendis.

3.2. Eksport ühendusest

Vedude direktiiv ei piira liikmesriigi õigust määrata kindlaks kasutatud tuumkütuse tsüklit käsitlevat poliitikat ja – nagu juba öeldud – ei mõjuta liikmesriigi õigust eksportida kasutatud tuumkütust ümbertöötamiseks, võttes arvesse tuumaenergia ühisturu põhimõtteid, eelkõige kaupade vaba liikumist ELis. Direktiivi artikli 16 lõikes 1 on siiski selgelt määratletud, millistel tingimustel on ekspordiveod keelatud. Eriti oluline on see, et liikmesriigi pädev asutus ei tohi lubada vedusid kolmandasse riiki, kellel puudub halduslik ja tehniline suutlikkus ning õiguslik struktuur radioaktiivsete jäätmete või kasutatud tuumkütuse ohutuks haldamiseks, nagu on sätestatud ka ühiskonventsioonis.

Selleks on komisjon koostöös nõuandekomiteega vastavalt artiklis 21 sätestatud korrale kehtestanud kriteeriumid kooskõlas artikli 16 lõikega 2, võttes muu hulgas nõuetekohaselt arvesse asjakohaseid Rahvusvahelise Aatomienergia Agentuuri (IAEA) ohutusstandardeid, mis aitavad liikmesriikidel hinnata, kas ekspordinõuded on täidetud. Kõnealused kriteeriumid on avaldatud komisjoni soovitusena *Euroopa Liidu Teatajas* 2008. aasta detsembris[15].

Liikmesriikide poolt ekspordiks kolmandatesse riikidesse antud ja komisjonile teatatud lubade arv on üsna väike (17 % teatatud lubade koguarvust). Üheksa liikmesriiki teatasid kokku 28 loast ekspordiks väljapoole ELi: Venemaale, Hiinasse, Šveitsi, Jaapanisse ja USAsse. 16 neist lubadest oli seotud kasutatud tuumkütuse veoga ümbertöötamise eesmärgil (6 luba tuumaelektrijaamade kasutatud tuumkütusele) või ümbertöötamise ja ladustamisega (10 luba uurimisreaktorite kasutatud tuumkütusele). Ülejäänud 12 luba olid seotud radioaktiivsete jäätmetega, mis saadeti päritoluriiki tagasi (st radioaktiivsed jäätmed, mis tekkisid saastatud materjali käitlemisest ühes liikmesriigis).

Liikmesriigid teatasid, et vedude ja ekspordi üle teostatakse järelevalvet ja neid kontrollitakse vastavalt vedude direktiivis kehtestatud korrale ja sätetele. Siiski ei saa komisjon esitatud teabe alusel kontrollida, kas kõiki ekspordikriteeriume täidetakse täielikult vastavalt

---

12 *Naturally Occurring Radioactive Materials* (NORM, looduslikult esinevad radioaktiivsed materjalid).

13 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. märtsi 2006. aasta direktiiv 2006/21/EÜ.

14 Tuleb märkida, et mõned load on antud mitme veo jaoks, mis tehakse ajavahemikus, mis on pikem kui praegune aruandlusperiood.

15 ELT L 338, 17.12.2008, lk 69.

komisjoni soovitusele ning eelkõige seda, kas kasutatud tuumkütuse käitised kolmandates riikides vastavad tegelikult IAEA kaitsemeetmete lepingule, pidades silmas tuumarelva leviku tõkestamise lepingu allkirjastamist ja ratifitseerimist, ja sellega seotud lisaprotokollidele või kas on täidetud kõrge ohutuse taseme nõuded vastavalt jäätmete direktiivile.

Liikmesriikide aruannete puhul märgib komisjon ka, et aruanded on üldiselt kooskõlas ja täiendavad riikide aruandeid, mis on esitatud kasutatud tuumkütuse ja radioaktiivsete jäätmete ohutut haldamist käsitleva ühiskonventsiooni raames, sest nendes aruannetes kirjeldatakse peamiselt õigusraamistikku ja kohustusi.

4. KOKKUVÕTE

Vedude direktiiv on kõikides ELi liikmesriikides edukalt üle võetud. Direktiivi üldsätted on rakendatud komisjoni asjaomase otsuse ja soovituste vastuvõtmise ja avaldamisega ning nõuandekomitee loomisega.

Pärast liikmesriikide esimeses aruandes esitatud teabe hindamist märgib komisjon, et direktiivi rakendatakse nüüd täielikult, et tagada elanikkonna piisav kaitse. Selles esitatakse struktureeritud ja toimiv raamistik vedude järelevalveks ja kontrolliks kõikides liikmesriikides ning tagatakse, et radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse piiriülene vedu toimub üksnes kõikide asjaomaste liikmesriikide pädevate asutuste eelneva teadliku nõusoleku korral.

Vedude direktiivi rakendamine ei ole tekitanud suuri probleeme. Looduslikult radioaktiivsete materjalide jäätmete ja vabastamistasemete küsimus on radioaktiivsete jäätmete vedude kontekstis määratletud ja sellega tegeleb kõnealuse direktiivi raames loodud nõuandekomitee.

Radioaktiivsete jäätmete või kasutatud tuumkütuse vedudega seoses märgib komisjon, et kehtivad siseriiklikud õigusnormid, eriti need, mille abil on rakendatud direktiivi, millega sätestatakse põhilised ohutusnormid töötajate ja muu elanikkonna tervise kaitsmiseks ioniseerivast kiirgusest tulenevate ohtude eest, võimaldavad liikmesriigi pädeval asutusel jälgida nende vedude liikumist oma territooriumil.

Käesolevas aruandes esitatakse esimene kokkuvõtlik ülevaade ühenduses vedude direktiivi raames väljastatud lubadest. Veolubade arv on suhteliselt väike ja ekspordist väljapoole ELi on olemas selge pilt. Komisjoni ekspordikriteeriumid on avaldatud küll üksnes soovitusena, mis ei ole õiguslikult siduv, kuid liikmesriikide tavade vastavusse viimine kõikide kriteeriumidega on küsimus, mida käsitletakse ka edaspidi tihedas koostöös nõuandekomiteega.

Jäätmete direktiivi rakendamisel nõutakse liikmesriikidelt konkreetsete otsuste tegemist oma radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse ohutu käitlemise kohta. See mõjutab kindlasti ka liikmesriikidevahelisi, ELi sisse ja EList välja suunatud vedusid. Edasistes aruannetes esitatakse teavet radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse vedude arengusuundumuste kohta.

Kokkuvõtteks tuleb öelda, et kolme aasta jooksul, mida hõlmab käesolev aruanne, ei teatatud ühestki õnnetustest, mille tagajärjel radioaktiivsed ained oleksid sattunud keskkonda või mis oleks olnud seotud radioaktiivsete jäätmete või kasutatud tuumkütuse riigisisese või piiriülese liikumisega.